

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

RELEVANT QUESTIONS
OF INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.04.045>

УДК 327(73)+338.2+339.5+339.9

JEL: F02, F52, F55, O51

В.Р. СІДЕНКО, д-р екон. наук, член-кореспондент НАН України,
головний науковий співробітник відділу моделювання
та прогнозування економічного розвитку
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
вул. Панаса Мирного, 26, Київ, Україна
e-mail: v_sidenko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4195-5351>

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США “AMERICA FIRST” НА ЗМІНИ У СВІТОВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПОРЯДКУ

Розглянуто ключові параметри зовнішньої політики США “America First”, що реалізується адміністрацією президента Д. Трампа, та її вплив на процес кардинальних змін у системі світового економічного порядку. Проаналізовано торговельну політику США, побудовану на принципах протекціонізму, заміщенні дії багатосторонніх інститутів двостороннім транзакціонізмом, прагненні до глобального домінування на основі американської сили в економічній, політичній і військовій сферах. Визначено можливі перспективи цього політичного курсу.

Ключові слова: зовнішня (економічна) політика США; світовий (міжнародний) порядок; протекціонізм; транзакціонізм; глобальне домінування.

Загальна динаміка світової економіки і структурні зміни в ній величезною мірою зумовлюються характером глобального інституційного середовища та його еволюцією, змінами у формах і механізмах функціонування норм і правил, які регулюють міжнародні економічні відносини і у своїй цілісності утворюють те, що дістало назву «світовий економічний порядок» як невід’ємна

Ц и т у в а н н я: Сіденко, В. (2026). Вплив зовнішньої політики США «America First» на зміни у світовому економічному порядку. *Економіка України*. 69. 04(773). 45—70. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.04.045>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

складова більш широкого поняття «світовий порядок»¹. Характерною особливістю нинішнього етапу світового розвитку є кардинальні зрушення в глобальній інституціональній архітектоніці, спричинені змінами в глобальному співвідношенні сил, появою нових центрів економічної сили за відносного (а інколи й абсолютного) зменшення силового впливу старих світових центрів. Ці тенденції породжують істотне загострення геополітичної і гео економічної конкуренції, яка кардинально підсилюється сучасними епохальними технологічними трансформаціями, що ведуть до інтенсивної структурної перебудови світового виробництва й обміну.

Надзвичайно важливим у цьому контексті стає фактор лідерства в концептуальному обґрунтуванні процесу оновлення світового порядку і забезпечення глобальної підтримки концептуальних візій країн — світових лідерів, а також розроблення дієвих механізмів практичної імплементації сформованих у рамках цих візій принципів і пріоритетів. За таких умов особливо велика роль, безумовно, належить зовнішній політиці США — країни, яка, власне, була головним архітектором світового порядку і ключовим ініціатором створення низки глобальних інститутів економічного регулювання після Другої світової війни; більше того — їх головним бенефіціаром як в економічному (панування мультинаціональних корпорацій на основі американського капіталу), так і політичному (переважаючий контроль США над процесами формування глобальних норм і правил) плані.

Феномен політики президента Д. Трампа, головний стрижень якої дуже вдало передає її керівне гасло «America First» (з неоднозначним змістом, який можна передати і як «Америка понад усе», і як «Америка попереду всіх»), є кардинальним відходом від принципів економічного лібералізму, на яких базувався підхід США до світового економічного порядку протягом усього періоду з 1945 р. Принципи вільної торгівлі й вільних потоків капіталу рішуче відкинуто на користь політики протекціонізму і далекосяжного втручання Америки у функціонування міжнародних ринків. Цей новий підхід, який у обмеженій формі проявлявся ще під час першого президентства Д. Трампа (2017 — початок 2021 рр.), став дійсно системоутворюючим від самого початку в січні 2025 р. другого терміну його президентства.

Такі фундаментальні політичні зміни породили в усьому світі шквал дискусій і публікацій, присвячених визначенню впливу нової політики США на процеси деструкції старого світового порядку й можливого формуванню нових засад світоустрою, основний зміст яких буде проаналізований далі в цій статті. Запропоновано різноманітні й далеко неоднозначні оцінки процесу змін, що відбувається, хоча в абсолютній більшості в них присутня гра-

¹ Саме поняття «міжнародний порядок» є досить умовним. Як зазначав патріарх американської зовнішньої політики Генрі Кіссінджер, «ніякого воістину глобального «світового порядку» ніколи не було»; «єдиною загально визнаною підставою існуючого світового порядку залишаються вестфальські принципи. Вестфальська система поширилася по всьому світу як кістяк міжнародного порядку, що охоплює численні цивілізації і регіони, адже європейські країни в процесі експансії несли з собою шаблон власного міжнародного порядку» (Kissinger, 2014).

нична занепокоєність хаотичним і досить волюнтаристським характером перебігу цього процесу, його істотними суперечностями й гострими конфліктами. Водночас відчувається досить сильна залежність експертних оцінок від світоглядних і морально-етичних засад дослідників, що нерідко підпорядковує аналіз проблеми апріорно заданим ціннісним перевагам і заважає прагматичному баченню дуже складного, неоднозначного й важко передбачуваного характеру процесу змін.

Отже, **метою статті** є намагання узагальнити наявні тренди переформування світового економічного порядку під впливом американської політики «America First», визначити можливі перспективи й альтернативні шляхи даного процесу на основі аналізу його рушійних сил і об'єктивно існуючих чинників та суперечностей середовища їх розвитку.

ПОЛІТИКА “AMERICA FIRST”: ПЕРЕДУМОВИ, ДИНАМІКА І ХАРАКТЕРИСТИКИ

У найбільш концентрованій формі новий зовнішній курс США був проголошений у програмній заяві державного секретаря США М. Рубіо під час затвердження його на посаді в Сенаті США², де він відверто стверджував, що правила світової економіки, сформовані після Другої світової війни, «почали грати проти національних інтересів США», оскільки базувалися на небезпечній омані (*dangerous delusion*) — «кінця історії», «ліберального світового порядку», «єдиної сім'ї людства» і «громадянства світу». Було проголошено, що «майже релігійна відданість вільній і необмеженій торгівлі» призвела до скорочення середнього класу, залишила робітничий клас у кризі, зруйнувала промисловий потенціал і підштовхнула критичні ланцюжки поставок у руки противників і суперників, а «ірраціональне прагнення до максимальної свободи пересування людей призвело до історичної кризи масової міграції» в Америці й у всьому світі, яка «загрожує стабільності суспільств і урядів». Такий кардинальний злам політико-економічної орієнтації було б легковажно відносити виключно до персональних світоглядних особливостей і політичної культури нинішнього керівництва США. Адже є підстави для ідентифікації істотних об'єктивних і суб'єктивних соціальних передумов, які забезпечують цій зміні принципів достатню стійкість і силу впливу.

По-перше, її витоки зумовлено тим, що в електоральному плані Республіканська партія США більшою мірою, ніж Демократична, пов'язана із «серединними» штатами, які, на відміну від прибережних штатів на узбережжі Атлантичного і Тихого океанів, зовсім не стали безумовними бенефіціарами процесу глобалізації: навпаки, саме тут спостерігалися більш виразні процеси згорання старих виробництв, втрата робочих місць, деградація інфраструктури внаслідок зниження глобальної конкурентоспроможності. Елек-

² Secretary-designate Marco Rubio SFRC Confirmation Hearing Opening Remarks January 15, 2025. URL: https://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/6df93f4b-a83c-89ac-0fac-9b586715afd8/011525_Rubio_Testimony.pdf

торат цих штатів дуже чутливий до гасел захисту національної економіки від надмірної конкуренції і в цілому до намагань відродити «славне минуле».

По-друге, наростаючий виклик глобальним економічним (і не лише) позиціям США з боку провідних держав так званого Глобального Півдня внаслідок значно вищих темпів економічного і подекуди технологічного розвитку останніх (особливо це стосується Китаю і низки держав Південно-Східної Азії) сприймається багатьма американцями як ерозія їх глобальної могутності й навіть виклик світоглядним засадам, сформованим батьками-засновниками США, у яких центральне місце посідають відчуття американської винятковості та претензії на особливу світову роль у поширенні прогресу.

По-третє, в американській культурі, сформованій на особливій ролі персональної свободи і протестантської моралі, американський інтерес постає як базова цінність, що не може залежати від жодних зовнішніх правил і норм, спроможних його обмежувати. Це означає, що США схильні апелювати до міжнародних правил лише тоді, коли вони не лише відповідають їх національним інтересам, але й повністю від них залежать. І навпаки, США схильні до ігнорування і навіть руйнування тих норм, які вступають у конфлікт з розумінням американською політичною елітою своїх інтересів.

У цілому політика адміністрації Трампа щодо зміни світового порядку, який склався після Другої світової війни, є, напевно, **фундаментальним довготривалим чинником**, тому вона потребує поглибленого й системного вивчення і врахування в політико-економічних процесах. Цей курс спрямовано на консервативний ренесанс у суспільному й економічному розвитку США і світу в цілому, побудову нового світового порядку саме на консервативних засадах, основи яких формувалися ще в XIX ст. Важко не помітити значної спорідненості цього курсу з постулатами доктрини Монро, політики розбудови і територіального розширення молодого та енергійної американської держави її першими президентами в XIX ст.

За всієї структурної складності й функціональної неоднозначності цієї політики одну з ключових ролей у ній відіграє нова торговельна політика «America First», пріоритетність якої підтверджується тим, що кардинальні зміни в цій сфері були ініційовані одразу після інавгурації 47-го президента США 20 січня 2025 р. Саме в цей день він підписав Президентський меморандум щодо торговельної політики «America First»³, яким доручив своїй адміністрації розслідувати причини великого і постійного щорічного дефіциту торговельного балансу США, економічні наслідки й ризики для національної безпеки, що виникають унаслідок цього, а також виявити недобросовісні торговельні практики інших країн. 13 лютого 2025 р. був підписаний Президентський меморандум під назвою «Взаємна торгівля та тарифи»⁴, який доручив

³ America First Trade Policy: Memorandum. *The White House*. 2025. Jan 20. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/america-first-trade-policy/> (дата звернення: 05.03.2025).

⁴ Reciprocal trade and Tariffs: Memorandum. *The White House*. 2025. Feb 13. URL: <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/02/reciprocal-trade-and-tariffs/> (дата звернення: 22.10.2025).

провести подальший огляд так званої «невзаємної торговельної практики» партнерів США і встановив зв'язок між «невзаємною практикою» і торговельним дефіцитом США. Результати цих розслідувань стали основою для подальших обмежувальних торговельних заходів, які були запроваджені в режимі посилення на надзвичайну ситуацію національного масштабу (*national emergency*), а саме загрозу національній безпеці й економіці США.

Спираючись значною мірою на меркантилістські уявлення стосовно міжнародних торговельних відносин та їх ефектів для економічного розвитку, розробники нової торговельної політики США поклали як її важливу концептуальну основу критерій торговельного балансу, з трактуванням наявності від'ємного сальдо в торгівлі як безсумнівної ознаки відсутності взаємності в торговельних відносинах і, більше того, наявності загрози національній безпеці США. Останній аргумент є, по суті, козирною картою, якою криються будь-які аргументи, що апелюють до чинних міжнародних торговельних норм. Виходячи з цих принципових засад у політику був запроваджений специфічний і не бачений раніше інструмент — так званий взаємний тариф (*reciprocal tariff*), яким і намагалися виправляти «торговельні дисбаланси» — з досить дивною, з позиції теоретичних засад міжнародної торгівлі, формулою обрахування величини:

(торговий дефіцит з країною / загальний імпорт з країни) : 2.

Фундаментальними властивостями цього тарифу стали його виразна диференціація в географічному відношенні, непостійний характер у часовому вимірі й максимальний рівень стосовно низки країн, що розвиваються⁵. Особливість цієї системи регулювання полягає в тому, що впроваджується постійний моніторинг за такими параметрами, як дефіцит торговельного балансу США, «відсутність взаємності у двосторонніх торговельних відносинах», нерівномірні тарифні ставки і нетарифні бар'єри, економічна політика торговельних партнерів США та ін., кожен з яких потенційно є підставою для подальших істотних змін у рівнях мита. Іншою важливою характеристикою став тісний зв'язок механізму додаткового тарифного обкладання імпорту з проведенням між США і країнами-партнерами двосторонніх торговельних переговорів, у рамках яких почали узгоджуватися специфічні для кожної країни рівні тарифу — явно врозріз з базовим принципом багатостороннього торговельного режиму, встановленого в рамках СОТ.

Висока залежність рівнів імпорتنих тарифів від контексту двосторонніх відносин США з окремими країнами, яка розвиває базовий принцип

⁵ «Взаємний тариф», встановлений 2 квітня 2025 р., коливався в діапазоні від 11 до 50 %, а скоригований 31 липня 2025 р. — від 0 до 41 %. Тут і далі по тексту інформація про вжиті торговельні заходи та їх зміну базується на офіційних текстах ухвалених виконавчих наказів і прокламацій президента США, розміщених на офіційному вебпорталі Білого дому (URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/>). У зв'язку з надзвичайно великою кількістю нормативно-правових актів у цій сфері й обмеженнями граничного обсягу статті деталізовані посилання в тексті наводяться лише на основні регулюючі документи.

COT — універсальність митного режиму, його рівність для всіх країн-учасниць, — ще більше посилюється тим, що США застосовують на двосторонній основі й інші (поза механізмом «взаємного мита») інструменти на підставі наявних або уявних загроз їх національній безпеці неекономічного походження. Серед них головна роль була надана заходам щодо країн, звинувачених у сприянні нелегальному надходженню до США наркотичних речовин та їх прекурсорів і нелегальній міграції. Такі спеціальні торговельні заходи щодо окремих країн — важливих торговельних партнерів США стали вживатися з посиланням (явно спірним) на Закон про міжнародні надзвичайні економічні повноваження (International Emergency Economic Powers Act — ІЕЕРА) 1977 р., який є основою застосування США режиму санкцій у міжнародних відносинах. Проте особливістю його використання в новітніх умовах стали надзвичайне розширення сфери і систематичність його дії.

Головними жертвами цього механізму стали **Канада і Мексика**, коли з 4 лютого 2025 р. (з уточненнями від 6 березня 2025 р.) відносно імпорту з цих країн товарів, що не відповідають правилам походження товарів згідно з Угодою USMCA, було введено додаткове 25%-ве мито (10 % — на енергетичні продукти з Канади і поташ походженням з Канади і Мексики), яке з 1 серпня 2025 р. було підвищене для Канади до 35 % через її «недостатнє співробітництво». Другим ключовим об'єктом застосування спеціальних торговельних заходів став **Китай**, для якого з 4 лютого 2025 р. було встановлене додаткове імпортне мито в розмірі 10 %, збільшене з 3 березня 2025 р. до 20 % з поверненням знову до 10 % з 10 листопада 2025 р.

Ще одним інструментом торговельного впливу на інші країни стало застосування політично зумовленого санкційного режиму, що демонструється випадком **Бразилії**, до великої групи товарів походженням з якої 30 липня 2025 р. були запроваджені додаткові імпортні мита в розмірі 40 % на підставі того, що нібито «масштаби та серйозність нещодавньої політики, практики і дій уряду Бразилії⁶ становлять незвичайну і надзвичайну загрозу національній безпеці, зовнішній політиці та економіці Сполучених Штатів». Однак у результаті переговорів цей режим був скоригований з 13 листопада 2025 р. шляхом вилучення із санкційного списку низки сільськогосподарських товарів.

Відносно **Індії** спеціальні заходи були вжиті виконавчим наказом Президента США від 6 серпня 2025 р.: додаткове 25%-ве імпортне мито на підставі того, що ця країна купує російську нафту, яке було скасоване 6 лютого 2026 р. на підставі зафіксованого «прогресу у виконанні Індією вимог США». Дуже показовим тут є те, що США не наважилися, незважаючи на свої погрози, запровадити аналогічне мито на імпорт з Китаю, який є провідним у світі покупцем нафти з РФ. Це ще раз підкреслило досить довільний режим застосування Америкою торговельних заходів під впливом специфічних політичних

⁶ За цими розмитими формулюваннями крилося невдоволення як деякими аспектами внутрішньої політики нинішнього уряду Бразилії, так і його активною роллю в рамках БРІКС.

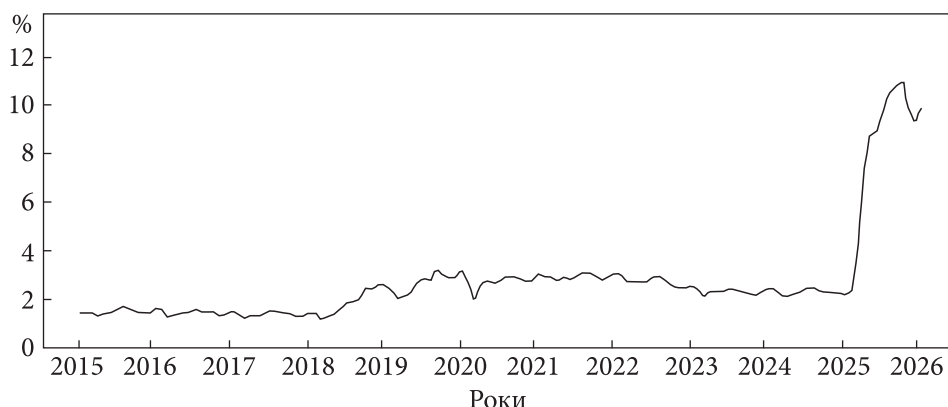

Рис. 1. Середньомісячні рівні імпортного тарифу в період з січня 2015 р. по січень 2026 р. для всіх країн світу і всіх галузей, %

Джерело: адаптовано автором за: Heerman K., Patt A. Tracking trade amid uncertain and changing tariff policies. *Brookings*. 2026. Mar 12 URL: <https://www.brookings.edu/articles/tracking-trade-amid-uncertain-and-changing-tariff-policies/> (дата звернення: 16.03.2026).

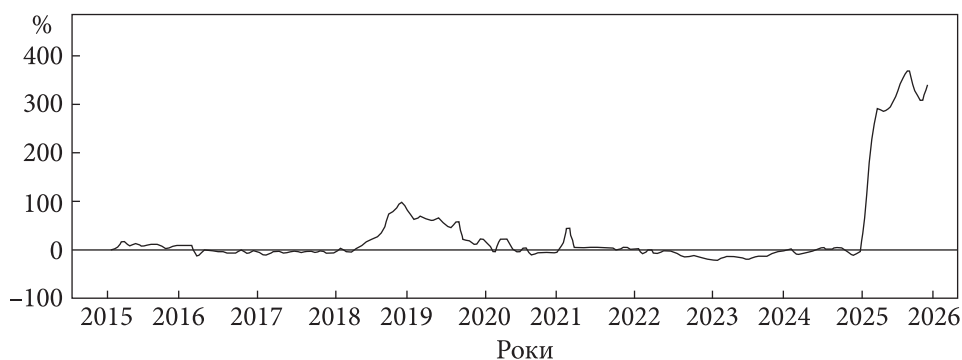

Рис. 2. Річні темпи зміни середніх рівнів імпортного тарифу в період з січня 2015 по січень 2026 р. для всіх країн світу і всіх галузей, %

Джерело: адаптовано автором за: Heerman K., Patt A. Tracking trade amid uncertain and changing tariff policies. *Brookings*. 2026. Mar 12. URL: <https://www.brookings.edu/articles/tracking-trade-amid-uncertain-and-changing-tariff-policies/> (дата звернення: 16.03.2026).

міркувань стосовно кожної окремої країни. Зазначене підтверджується і відсутністю ескалації митних тарифів США відносно РФ, Білорусі та КНДР.

Диференціація режимів торговельної політики в розрізі окремих країн доповнювалася диференційованим режимом стосовно окремих важливих для США ринків. Причому тут застосовуються не лише імпортні тарифи, але й низка інших інструментів — експортний контроль, стимули для збільшення внутрішнього виробництва, політика зміцнення ланцюгів поставок, стратегічні інвестиції, реформи у сфері видачі дозволів. Торговельні заходи, вжиті адміністрацією Д. Трампа у 2025 р. відносно окремих ринків, охоплювали такі сектори, як сталь і алюміній, мідь, деревина і пиломатеріали, а та-

кож похідні від них продукти (зокрема, паперові вироби, меблі й шафи), сільськогосподарські товари, автомобілі. Цю низку галузей 14 січня 2026 р. було доповнено сектором виробництва кричних матеріалів і похідних від них продуктів, що передбачає ініціацію переговорів з постачальниками з можливим встановленням «цінових стель» на закордонні матеріали і продукти, запровадженням торговельних обмежень щодо обсягів таких поставок на ринок США з їх заміщенням виробництвом усередині країни.

У цілому динаміка тарифного захисту США за період з січня 2025 р., як показують дані відповідної бази даних Інституту Брукінгса (США)⁷, характеризується значною волатильністю і непередбачуваністю змін⁸ (рис. 1, 2). При цьому слід особливо наголосити, що темп зростання середнього ефективного рівня тарифів на імпорт до США після запровадження в березні 2025 р. «взаємних тарифів» став безпрецедентним за 135 років, що засвідчують оцінки відомого агентства Fitch від 3 березня 2025 р.⁹

Експертні оцінки показали, що за дев'ять місяців 2025 р. США застосували додаткові тарифи до значної частини свого імпорту за середніми ставками мита 17,9 %, які востаннє були на цьому рівні ще в 1940 р. Такі мита обходилися зарубіжним експортерам до США на 30 млрд дол. на місяць більше, ніж це було до початку проведення торговельної політики Трампа. Тільки тарифи, стягнуті в рамках ІЕЕРА, означали додаткове обкладання митом на понад 1 трлн дол. протягом наступних 10 років (Wolf, 2025). Загалом надмірне покладання на механізми захисту в умовах надзвичайних ситуацій призвело до різкої гіпертрофії цих інструментів регулювання торгівлі, оскільки, за підрахунками фахівців, 29 % імпорту США підпало під дію надзвичайних тарифів (emergency tariffs)¹⁰, що стало абсолютно аномальною величиною в контексті правил міжнародної торговельної системи. Отже, серйозна протидія новій торговельній політиці США з боку як залежного від імпорту американського бізнесу¹¹, так і значної частини американської політичної еліти,

⁷ Деталізований огляд динаміки торговельних заходів міститься також у: Bown Ch.P. Trump's trade war timeline 2.0: An up-to-date guide. *Peterson Institute for International Economics*. 2026. Feb. 20. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2025/trumps-trade-war-timeline-20-date-guide> (дата звернення: 21.02.2026).

⁸ Dozi Ezi-Ashi, Sands, Ch. Tracking Trump's tariffs and other trade actions. *Brookings*. 2026. Mar 02. URL: <https://www.brookings.edu/articles/tracking-trumps-tariffs-and-other-trade-actions/> (дата звернення: 03.03.2026).

⁹ Fleck A. U.S. Tariffs Forecast To Hit Highest Levels Since 1910 Under Trump. *Statista*. 2025. Apr 03. URL: <https://www.statista.com/chart/34236/average-effective-tariff-rate-on-us-imports/> (дата звернення: 08.04.2025).

¹⁰ Gamio L., Collins K., Swanson A. Almost Half of U.S. Imports Now Have Steep Tariffs. *The New York Times*. 2025. Nov 05. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2025/11/05/business/economy/trump-tariffs-us-imports.html> (дата звернення: 04.12.2025).

¹¹ Показовою в цьому відношенні стала гостра критика цієї політики з боку Ілона Маска — найбагатшої людини світу і ключового фінансиста передвиборчої програми Д. Трампа.

пов'язаної з розвитком економічної глобалізації, виникла не випадково і призвела до порушення судових справ проти президента Д. Трампа, якого звинуватили в розширеному трактуванні торговельних повноважень президента, встановлених законами США. Наслідком стало ухвалення 20 лютого 2026 р. Верховним судом США принципового рішення, що скасувало імпорتنі мита, запроваджені на підставі закону ІЕЕРА, і поширилося на переважну частину імпорتنих мит, запроваджених з січня 2025 р. Тим самим торговельній політиці Д. Трампа було завдано серйозного удару, який змусив американську адміністрацію зупинити дію більшості запроваджених тарифних заходів щодо імпорту і терміново шукати механізми компенсації за рахунок залучення альтернативних інструментів торговельних обмежень. Передусім, це Розділ 232 Закону про розширення торгівлі (Section 232 of the Trade Expansion Act), який регулює тарифи за критерієм національної безпеки, і Розділи 122 (серйозні платіжні дисбаланси та валютні коливання), 201 (захисні заходи в разі завдання імпортом шкоди вітчизняному виробництву) і 301 (заходи проти недобросовісної торговельної практики) Закону про торгівлю (Trade Act) 1974 р. Однак вони не дають таких широких можливостей для оперативного і масштабного в часі й за обсягом регулювання (передумови запровадження, тривалість дії, максимальний розмір та ін.), як ІЕЕРА. Саме на підставі Розділу 122 Закону про торгівлю 20 лютого 2026 р. був запроваджений універсальний (для всіх країн без винятку і на одному рівні) додатковий 15%-вий імпортний тариф, який передбачає лише тимчасовий (до п'яти місяців) режим додаткового митного оподаткування.

Таким чином, утворилась якісно нова ситуація, коли США більше не можуть спиратися головним чином на протекціоністську торговельну політику і доволно застосовувані на двосторонній основі принципи трансакціонізму. Це актуалізує підвищення уваги американського керівництва до альтернативних політичних напрямів та інструментів.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ «AMERICA FIRST»: НОВА СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У комплексі політико-економічних пріоритетів адміністрації Д. Трампа від самого початку політика захисту внутрішнього ринку була вмонтована в більш широкий арсенал політичних пріоритетів та інструментів. Зокрема, захисна за своїм змістом торговельна політика поєднувалася з наступальною інноваційною політикою в напрямі *забезпечення технологічної переваги Америки*, насамперед у сфері новітніх технологій (наприклад, у сфері штучного інтелекту, розвитку цифрових фінансових технологій та ін.). Це робить торговельну політику вже не виключно захисною, а більш наступальною в напрямі *забезпечення американського глобального лідерства*. Проте особливо велику роль у розширенні рамок впливу комплексу політичних заходів, спрямованих на зовнішній світ, має відігравати ухвалена в листопаді 2025 р. нова версія

Стратегії національної безпеки США (далі — Стратегія)¹², яка по-новому розставила американські геополітичні пріоритети, докорінно скоригувавши версію Стратегії, ухваленої за президентства Дж. Байдена. Нова Стратегія виходить з низки важливих критичних тверджень відносно минулих стратегічних орієнтацій, які тепер проголошуються принципово хибними і такими, що підлягають припиненню:

- готовність Америки назавжди нести глобальний тягар, щодо якого «американський народ не бачить зв'язку з національними інтересами»;
- переоцінка здатності Америки масивно фінансувати одночасно регулювання й адміністрування соціального забезпечення і комплекс військових, дипломатичних, розвідувальних цілей та міжнародної допомоги;
- надзвичайно помилкові та руйнівні ставки на глобалізм і так звану «вільну торгівлю»;
- дозвіл союзникам і партнерам «перекладати витрати на свою оборону на американський народ», а іноді й «втягувати США у конфлікти та суперечки, що є центральними для їх інтересів, але периферійними або такими, що не мають відношення до власних інтересів Америки»;
- прив'язка американської політики до мережі міжнародних інституцій, деякі з яких «керуються відвертим антиамериканізмом», а багато — транснаціоналізмом.

Серед регіональних пріоритетів Стратегії явно виокремлюються американський континент і тихоокеанський регіон, з прямою апеляцією до наслідування Трампом доктрини Монро («Америка для американців») і гаслом «залучати та розширювати» (enlist and expand)¹³, вимогою захисту Західної півкулі «від ворожого іноземного вторгнення або володіння ключовими активами» і контролю над критично важливими ланцюгами поставок; вимога безпечних і надійних ланцюгів поставок і доступу до критично важливих матеріалів висувається і відносно Індо-Тихоокеанського регіону.

Серед п'яти головних пріоритетів, визначених Стратегією національної безпеки США, найбільшу увагу привертають проголошений кінець епохи масової міграції, намір «протистояти антидемократичним і керованим елітами обмеженням основних свобод у Європі, англосфері й решті демократичного світу», проголошене створення мережі розподілу тягарів витрат (burden-sharing network), утворення «цільових партнерств», які використовуватимуть економічні інструменти для узгодження стимулів, розподілу тягаря

¹² National Security Strategy of the United States of America. November 2025. The White House. 33 p. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>

¹³ Умови наших союзів, а також умови, на яких ми надаємо будь-яку допомогу, — наголошується в Стратегії відносно країн Західної півкулі, — повинні залежати від «зменшення зовнішнього впливу ворожих сил — від контролю над військовими об'єктами, портами і ключовою інфраструктурою до придбання стратегічних активів у широкому сенсі. Тут — прямий натяк і на Китай, і до певної міри на ЄС з його намірами експансії на американський континент, зокрема, через механізм угоди з об'єднанням МЕРКОСУР.

з однодумцями-союзниками і наполягатимуть на реформах, що закріплять довгострокову стабільність (винагородою за співробітництво із США має стати сприятливіший режим у комерційних питаннях, обміні технологіями й закупівлі оборонних товарів). Останній з проголошених пріоритетів — економічна безпека, що охоплює шість пріоритетних економічних цілей: збалансування торгівлі, забезпечення доступу до критично важливих ланцюгів поставок і матеріалів, реіндустріалізацію, відродження оборонно-промислової бази, забезпечення домінування в секторі енергетики, збереження і збільшення домінування фінансового сектору Америки. При цьому Стратегія відкидає ідеології «зміни клімату» і «чистого нуля», які розглядає як «катастрофічні» й такі, що «сильно зашкодили Європі, загрожують Сполученим Штатам і субсидують ... противників».

Увагу привертає закріплена в оновленій Стратегії відмова від невтручання уряду в ринкові процеси в міжнародних економічних відносинах, що відображає погляди неоконсервативного крила Республіканської партії США. Так, просування інтересів американського бізнесу в Західній півкулі має спиратися на визначення урядом США стратегічних можливостей придбання та інвестування для американських компаній у регіоні й прив'язку цих можливостей до програм фінансування уряду США, включаючи (але не обмежуючись) програми Державного департаменту, міністерств війни та енергетики, Управління малого бізнесу, Міжнародної корпорації з фінансування розвитку, Експортно-імпортного банку і корпорації «Виклики тисячоліття» (Millennium Challenge Corporation). Ці урядові установи «повинні бути використані для фінансування частини витрат на придбання американських товарів за кордоном». Угоди, що укладаються США, мають передбачати для американських компаній «контракти з єдиним джерелом» (sole-source contracts), а іноземні компанії, які будують інфраструктуру в регіоні, підлягають «витісненню» — що є обмежувальною діловою практикою і відходом від норм вільної конкуренції.

Щодо Азії стратегія передбачає мегаціль — «виграти економічне майбутнє» (win the economic future), забезпечуючи лідерство з позиції сили. Стратегічний підхід США базується на тому, що Індो-Тихоокеанський регіон «уже є і далі буде одним з ключових економічних і геополітичних театрів протистояння наступного століття». При цьому США формально виступають під гаслом «вільного і відкритого Індо-Тихоокеанського регіону», що явно контрастує з базовим підходом у випадку Західної півкулі. Центральною проблемою для США тут виступає, безперечно, Китай, відносно якого Стратегія формулює завдання перерозподілу балансу на основі «взаємності й справедливості для відновлення економічної незалежності Америки»: торгівля з Китаєм має бути збалансованою і зосередженою на «нечутливих факторах». У цьому контексті США, не звертаючи, очевидно, уваги на сказане стосовно регіону Західної півкулі, збираються покласти край «хижацьким, керованим державою субсидіям і промисловим стратегіям», «недобросовісній торговельній практиці», убезпечити американські ланцюги постачання від загроз у доступі

Америку до критично важливих ресурсів, зокрема мінералів і рідкоземельних елементів¹⁴. США проголосили намір утворювати коаліції з країнами-союзниками і партнерами (тут особливий наголос робиться на Індію) з метою використання об'єднаної економічної потужності, щоб захистити провідне становище у світовій економіці й забезпечити, щоб «економіки союзників не підпорядковувалися жодній конкуруючій державі» (тобто Китаю).

Важливими завданнями в контексті перебалансування відносин у цьому регіоні виступає курс не лише на підвищення американської конкурентоспроможності й прискорення американських інновацій, але й на структурні зміни в самій китайській економіці. Остання, за американським задумом (чи не дежавю так званих опіумних війн ХІХ ст.?), «повинна бути зорієнтована» (через відповідні торговельні політики Європи, Японії, Південної Кореї, Австралії, Канади, Мексики та інших провідних країн) на внутрішнє споживання, оскільки тільки в такий спосіб, на думку американських керманців, можуть бути поглинуті «величезні надлишкові потужності Китаю».

Важливим напрямом американської політики проголошено протидію міжнародній фінансовій експансії Китаю. Відштовхуючись від твердження про те, що Китай ніби перетворив 1,3 трлн дол. своїх торговельних надлишків у позики своїм торговельним партнерам, США мають намір використати спільно з Європою, Японією, Південною Кореєю та іншими союзниками чисті іноземні активи на суму 7 трлн дол., а також сукупні активи міжнародних фінансових установ, включаючи багатосторонні банки розвитку, які володіють сукупними активами обсягом 1,5 трлн дол.

Європейський напрям політики США лише третій у списку і переповнений досить критичних оцінок Європи, зокрема: «економічна стагнація», «економічний занепад», «цивілізаційне стирання» (civilizational erasure), «підрич політичних свобод і суверенітету», «втрата національної ідентичності й впевненості в собі». Стратегія поставила під сумнів здатність Європи залишатися надійним союзником США в разі збереження нинішніх тенденцій, закликала до «коригування нинішньої траєкторії руху Європи» й відмови від її «невдалої зосередженості на регуляторному зашморгу», стверджуючи, однак, що Європа є стратегічно і культурно важливою для Сполучених Штатів, а трансатлантична торгівля — одним із стовпів світової економіки і американського процвітання.

У цілому нова версія Стратегії національної безпеки стає стратегічною основою американської версії переформатування світового економічного і політичного порядку й побудови Pax Americana вже не на основі ідеології глобалізації, а на базі американізації світу через американську глобальну потужність і потенціал домінування у світі. Така трансформація американської зовнішньої політики, яка своєрідним чином поєднує традиційні для палео-

¹⁴ Тобто США відмовляють іншим країнам, передусім Китаю, у праві проводити ту політику, яку самі для себе вважають цілком правомірною стосовно великого американського континенту.

консерваторів засади *ізоляціонізму* і характерні для неоконсерваторів засади *експансіонізму*, загалом є сумісною з механізмами протекціонізму в економіці, що сприяє нарощуванню власного (ендогенного) потенціалу економічного і технологічного розвитку. Проте вона є абсолютно несумісною з підпорядкуванням глобальним і взагалі міжнародним нормам, які йдуть у розріз з прагненнями американського домінування. Саме тому окремим напрямом політики постають прогресуюча деструкція глобальних інститутів як носіїв багатосторонніх або універсальних норм і правил та їх заміщення двосторонніми відносинами на основі угод (*deals*) із США, здатних змінюватися залежно від зміни балансу сил.

Про кардинальний перегляд політики стосовно міжнародних організацій, участі США в низці міжнародних угод і політики надання міжнародної допомоги свідчили ухвалені вже в перший день після інавгурації Трампа вихід США із Всесвітньої організації охорони здоров'я і Паризької кліматичної угоди, проголошення загального перегляду зобов'язань США за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату, а також оголошення про істотну зміну умов застосування до США положень Глобальної податкової угоди ОЕСР (OECD Global Tax Deal). За два тижні потому був оголошений перегляд політики відносно окремих інститутів системи ООН і фінансування всіх міжнародних організацій. Апогеєм цієї політики стало ухвалення 7 січня 2026 р. рішення¹⁵ про вихід загалом із 66 міжнародних організацій, з яких 31 входить до системи ООН, у тому числі 17 організацій, конвенцій та договорів — у сфері охорони довкілля, кліматичних змін, природних ресурсів і сталого розвитку, 13 — у сфері розвитку демократії, правосуддя й прав людини, 12 — у сфері економічного та соціального розвитку, міжнародного співробітництва, 7 — з питань безпеки, 6 — енергетики¹⁶. Цей список охоплює такі знакові організації і міжнародні формати, як Міжурядова група експертів із зміни клімату і Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, Міжнародний енергетичний форум і Міжнародне агентство з відновлюваної енергетики, Департамент економічних та соціальних справ ООН, низка економічних комісій для регіонів Африки, Латинської Америки і Карибського басейну, Азії та Тихоокеанського регіону, Західної Азії, що працюють у мережі Економічної і Соціальної Ради ООН, Конференція ООН з торгівлі й розвитку (ЮНКТАД) і Міжнародний торговельний центр, Глобальний форум з питань міграції та розвитку. До цього слід додати, що фактичні дії нового керівництва США

¹⁵ The President of the United States of America. Withdrawing the United States from International Organizations, Conventions, and Treaties that Are Contrary to the Interests of the United States. Memorandum. *The White House*. 2026. Jan 07. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2026/01/withdrawing-the-united-states-from-international-organizations-conventions-and-treaties-that-are-contrary-to-the-interests-of-the-united-states/> (дата звернення: 09.01.2026).

¹⁶ Fourreau V. Environment and Climate Change Targeted by U.S. Withdrawals. *Statista*. 2026. Jan 28. URL: <https://www.statista.com/chart/35750/us-withdrawal-international-organizations-conventions-treaties/> (дата звернення: 07.03.2026).

означали реальне та істотне відхилення від положень низки міжнародних торговельних угод: згадані американські торговельні обмеження важко сумістити з процедурами Світової організації торгівлі й Угоди про вільну торгівлю США, Мексики і Канади; під прицілом перебуває і низка торговельних механізмів між США і ЄС.

Таким чином, нова адміністрація США протягом лише одного року з моменту приходу до влади фактично розірвала або мінімізувала зв'язки з більшістю найвпливовіших міжнародних форумів та інституційних утворень, які є основою міжнародного економічного й політичного порядку.

БАЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ, СИСТЕМНО ЗНАЧУЩИХ НАСЛІДКІВ КУРСУ «AMERICA FIRST»

Системно значущі зрушення в політиці США стали джерелом додаткових потужних шоків у сучасній глобальній економічній системі, яка й без того перебувала в розбалансованому стані внаслідок глобальної безпекової кризи, і **реально підвели цю систему до межі руйнування**. До такого висновку сьогодні приходять широке коло відомих фахівців та дослідницьких центрів.

Так, М. Фроман, президент Ради з міжнародних відносин (Council on Foreign Relations) США, колишній Торговий представник США (2013—2017), беззастережно стверджує незворотність деструктивних змін у світовій економічній системі: «Глобальна торговельна система, якою ми її знали, мертва... шкода завдана: шляху назад немає» (Froman, 2025). Близьку до цього позицію займає Е. Прасад, фахівець провідного американського дослідницького центру — Інституту Брукінгса (Brookings Institution), пророкуючи, що «епоха вільної торгівлі навряд чи повернеться. У результаті торгу сформується нова економічна система, що визначатиметься протекціонізмом, напруженістю та угодами. Буде турбулентність для всіх і на довгі роки» (Prasad, 2025).

Дослідники Королівського інституту міжнародних відносин Chatham House (Велика Британія) роблять ще більш узагальнюючий висновок: «Сьогоднішні геополітичні потрясіння прискорили кінець післявоєнного ліберального міжнародного порядку» (Vinjamuri, 2025). Фахівці іншого провідного дослідницького центру європейських і глобальних економічних проблем — бельгійського Bruegel характеризують нинішній процес як «розпад післявоєнного міжнародного порядку в поєднанні з економічним примусом з боку Китаю і Сполучених Штатів, а також агресією з боку Росії» (Sapir et al., 2025) і акцентують, що адміністрація президента США Дональда Трампа «похитнула основи багатосторонньої торговельної системи» (Mavroidis, 2025).

У цьому ж руслі знаходяться оцінки провідних фахівців Шанхайського центру американських досліджень (Shanghai Institutes for International Studies — SIIS): «Дії США спрямовано на руйнування міжнародного економічного порядку. Вони призвели до зростання гео економічної невизначеності, посилили коливання капіталу й обмінного курсу, а також створили складні, багатомірні виклики для економічного зростання, стабільності та інте-

грації, серйозні проблеми для бізнесу, особливо для середніх, малих і мікропідприємств, та світової торгівлі» (Wu Chunsi et al., 2025).

Спільне дослідження групи європейських експертів з французьких Центру перспективних досліджень та міжнародної інформації (Le Centre d'études prospectives et d'informations internationales — CEPPI) і Ради економічного аналізу (Conseil d'Analyse Économique — CAE), німецької Ради економічних експертів (German Council of Economic Experts — GCEE) та німецького Інституту світової економіки в м. Кіль (Kiel Institute for the World Economy — IfW) акцентують увагу на тому, що кардинальне зрушення у світовій економіці «відображає ширшу тенденцію до фрагментації у торгівлі та фінансах за геополітичними лініями» (Bouët et al., 2025).

Автори відомої женецької доповіді з питань світової економіки (A Geneva Report on the World Economy), які представляють групу надзвичайно впливових інституцій (Federal Reserve Board, European Central Bank, CEPR, NBER, University of North Carolina at Chapel Hill, Hutchins Center on Fiscal and Monetary Policy, The Brookings Institution), наголошують, що «відродження геополітичної напруженості посилило загрозу геополітичної фрагментації, яка розділяє міжнародний порядок на конкуруючі економічні блоки». Авторитетні фахівці вважають, що «більш фундаментальна загроза може виникнути через фрагментацію всередині Заходу, адже розпад трансатлантичної співпраці похитне основи сучасної глобальної фінансової системи й матиме далекосяжні наслідки» (Chari et al., 2025).

Важливо звернути увагу на те, що велика група експертів убачає значні загрози від нинішнього зовнішнього курсу США для самих Сполучених Штатів. Так, надзвичайно відомі американські фахівці проф. Р. Коен (Princeton University, Harvard Center for International Affairs) і проф. Дж. Най (Harvard's John F. Kennedy School of Government) припускають, що зовнішня політика Трампа послабить Сполучені Штати і прискорить руйнування міжнародного порядку, який з часів Другої світової війни добре служив багатьом країнам, а найбільше — США. Вони доходять висновку, що «у своїх непередбачуваних і помилкових зусиллях зробити Сполучені Штати ще могутнішими, Трамп може безцеремонно завершити період їх домінування — те, що американський видавець Генрі Люс уперше назвав «американським століттям»» (Keohane et al., 2025).

Однак було б хибним вважати, що всі дослідники та експерти дотримуються думки щодо превалювання руйнівних наслідків зовнішньої політики Д. Трампа, хоча аргументація такої позиції може бути різною. Є чимало оцінок, які вказують на те, що деструкція старого міжнародного порядку — це лише один бік більш складного феномену, який **поєднує в собі руйнування старого і творення нового**. Так, авторитетний фахівець А. Ачарья, професор American University (США) стверджує, що «ми стоїмо на межі «багатогранного» порядку», в якому «реглобалізація» очолюється Азією; глобалізація не зникає, а робить «новий, східний поворот»: не деглобалізація, а *реглобалізація* — замість епохи *гіперглобалізації*. Він стверджує, що формується

«мультиплексний (*multiplex*) світ», без домінування, жорстких альянсів і з різними лідерами в різних сферах, що означає кінець формули «Захід і решта світу» (Acharya, 2025a; 2025b).

Аналіз різноманітних оцінок сучасних тенденцій еволюції світової системи дає підстави вважати, що ми стикаємось із співіснуванням і протиборством різних тенденцій, що уможливорює потенційно різні ймовірні сценарії розвитку в подальшому. Майбутнє світового порядку не є жорстко детермінованим — і це, мабуть, одна з найфундаментальніших властивостей процесу трансформації, який ми спостерігаємо. Водночас при прогнозуванні ймовірних довгострокових наслідків політики «America First» необхідно враховувати такі важливі чинники.

Перший. Існуюча виразна тенденція покласти всю відповідальність за нинішню кризу світового економічного порядку на адміністрацію Д. Трампа є дуже сумнівною у своїй аналітичній основі. Дослідники, схильні до більш ґрунтовного аналізу проблеми, вказують на те, що Д. Трамп — *не джерело цих процесів, а їх каталізатор* (Acharya, 2025a). Підрив міжнародного економічного порядку — досить довгий процес, який триває вже понад два десятиліття і пов'язаний з низкою глобальних економічних потрясінь, серед яких: системна криза глобальної торговельної системи СОТ; глобальна фінансово-економічна криза 2007—2009 рр. і криза в єврозоні на початку 2010-х років, які виявили фундаментальні вади в міжнародному фінансовому регулюванні й політиці накопичення боргів; помітна соціальна диференціація в період неоліберальної глобалізації, з появою значних прошарків «аутсайдерів глобалізації», для яких баланс здобутків і втрат від неоліберальної глобалізації є від'ємним (зокрема, через релокацію виробництва до країн Глобального Півдня або через вплив до країни мігрантів з-за кордону, що принесли з собою економічні та соціальні проблеми). І саме на цьому тлі з початку 2010-х років, за словами М. Кіммеджа¹⁷, розпочалася «нова ера націоналізму» (Kimmage, 2025) — з характерними для неї лідерами, що стали справляти вирішальний вплив на міжнародну політику.

Другий. У світі зростає кількість тих, хто наголошує на *незворотності* процесу руйнування неоліберального світового порядку. На цій основі перспективне бачення спрямовано не на збереження залишків минулого, а на формування позитивної програми дій у нових реаліях. Проте формулюються різні варіанти таких дій. Їх істотна відмінність зумовлюється виключно високим рівнем невизначеності в ситуації складної взаємодії різних чинників, що впливають на подальший розвиток. Це — закономірний наслідок наростаючої деструкції інституційних рамок минулого, які забезпечували залежність

¹⁷ Майкл Кіммедж — колишній директор Інституту Кеннана Міжнародного центру В. Вільсона (Wilson Center's Kennan Institute), був професором історії у Католицькому університеті Америки, у 2014—2017 рр. працював у апараті політичного планування Державного департаменту США, де відповідав за питання Росії / України. Є автором фундаментального дослідження «The Abandonment of the West: The History of an Idea in American Foreign Policy».

від раніше пройденого шляху (path dependency) та інституційні обмеження для тих, хто формують політику. Чимало експертів оцінюють у цьому контексті як дуже непевні можливості США забезпечити собі глобальну гегемонію на основі силової політики. США, відступаючи від ліберального світового порядку, навпаки, можуть втратити раніше їм властиві переваги, і в такому разі Китай та близькі до нього країни спроможні отримати всі можливості перехопити ініціативу в процесі формування нового міжнародного порядку (Cooley, 2025; Daalder, Lindsay, 2025; Brands, 2025; Kausikan, 2025).

Третій. Величезне значення матиме реакція з боку країн Азії. Досі вона, якщо відкинути відому позицію Китаю, що базується на концепції «людства спільної долі», є досить амбівалентною. Так, країни АСЕАН¹⁰ висловлюють занепокоєння щодо впливу тарифної політики США на глобальні й регіональні торговельно-економічні відносини, проте сповнені сподівань, що Америка сприятиме всеохоплюючому і взаємовигідному стратегічному партнерству; вони підтримують багатосторонню торговельну систему і прагнуть запобігти ескаляції торговельних конфліктів, намагаються утримувати регіональне економічне середовище передбачуваним, прозорим, недискримінаційним, справедливим, інклюзивним і відкритим для зв'язків з партнерами, включаючи США. Китай вочевидь має намір використати нинішню ситуацію для посилення своєї позиції відносно АСЕАН, активізуючи співпрацю, підтримуючи імпульс регіональної інтеграції, спонукаючи деякі країни АСЕАН спільно реагувати на виклики з боку США й активно виступаючи від імені країн Глобального Півдня через глобальні та регіональні багатосторонні платформи — що буде прямим викликом устремлінням США в регіоні (Zhou Shixin et al., 2025).

Четвертий. Сьогодні практично ніхто не ставить під сумнів, що курс Д. Трампа «America First» спирається на силу — американську глобальну могутність у фінансово-економічному, політичному і воєнному плані. Не випадково поширився вираз «might makes right» («сила доводить правоту»). Можливості «нахилити» своїх візаві в рамках двосторонніх переговорів значною мірою спираються на високу залежність багатьох країн від експорту на ємний ринок США, залежність від американського долара і системи міжнародних розрахунків на його основі, ключову роль Америки в розробці найважливіших технологій майбутнього, переважання американських корпорацій у складі провідних багатонаціональних корпорацій світу і наявність у них найбільшого потенціалу інвестицій. Самий розмір економіки США автоматично робить їх «великою економікою» у трактуванні теорії міжнародної торгівлі, надає здатність впливати на так звані «умови торгівлі» (terms of trade),

¹⁸ Вони сформовані на основі вивчення низки офіційних документів АСЕАН, включаючи Спільну заяву міністрів економіки АСЕАН від 10 квітня 2025 р. щодо запровадження односторонніх тарифів США, Заяву лідерів АСЕАН щодо реагування на глобальну економічну й торговельну невизначеність і Стратегічний план Економічного співтовариства АСЕАН (АЕС) на 2026—2030 роки, ухвалені 46-м самітом АСЕАН у травні 2025 р.

отже, прямо впливати на розмірність доходів від неї. США намагаються використати фактор асиметричної взаємозалежності, яка, згідно з давньою концепцією Р. Коена і Дж. Ная, надає перевагу у відносинах менш залежному гравцеві. Але ці самі автори сьогодні стверджують, що Д. Трамп використовує силу «принципово контрпродуктивним чином», підриваючи саму основу американської могутності, нехтуючи «м'якою силою привабливості» — що матиме наслідки в довгостроковій перспективі. Вони розглядають це як програшну стратегію, яка веде до того, що країни-партнери, вважаючи свого торговельного партнера ненадійним, у перспективі, радше, зменшать свою довгострокову взаємозалежність від нього (Keohane, Nye, 2025).

П'ятий. Складний для США момент пов'язаний з реальною можливістю розколу в євроатлантичному світі, із взаємним дистанціюванням США і Європи. Уже сьогодні в авторитетних колах фахівців зовнішньої політики посилюються заклики до ЄС шукати собі нових партнерів серед однодумців, насамперед у Латинській Америці, Азіатсько-Тихоокеанському регіоні й Африці, у тому числі в рамках амбітних угод про вільну торгівлю. Ці угоди повинні служити основою в побудові «коаліцією бажаючих» тісної співпраці в питаннях ліберальної торгівлі та реформ з метою забезпечення заснованої на правилах глобальної торговельної системи¹⁹. Проте, на думку М. Кіммеджа (Kimmage, 2025), з якою важко не погодитися, наслідком цього в нинішньому геополітичному середовищі може стати подальше послаблення і без того нестійкої ідеї «Заходу», що погіршить і статус Європи, яка тривалий час була партнером Вашингтона в представленні «Західного світу», а сьогодні вимушена брати на себе функції підтримки порядку, заснованого на правилах, в умовах, коли Європі не вистачає низки важливих чинників впливу.

Шостий. У сучасних умовах гострих геополітичних протистоянь і принципової невизначеності, зумовленої кардинальними технологічними зрушеннями, важко уявити можливість швидкого вироблення глобально узгоджених рішень щодо оновленого формату світового економічного порядку. Мають місце принципова поліваріантність подальшого світового розвитку і необхідність формування політичної та інституційної готовності до різних сценаріїв трансформаційних процесів. За таких умов майже неминучим є превалювання протягом певного часу процесів *фрагментації світової економіки* — з формуванням низки альянсів близьких за духом і/або інтересами країн. Імовірно, саме в межах цих альянсів розроблятимуться нові механізми міжнародної взаємодії, найбільш успішні з яких згодом можуть стати прототипами для оновленої глобальної системи. У цьому контексті вже відбуваються інтенсивні пошуки варіантів, про що свідчать нещодавні публікації авторитетних видань. Маємо справу не з окремими думками окремих авторів, а з новим трендом, що набирає сили.

¹⁹ Schmucker C. Trumps «America First» — Politik bedroht den Welthandel. *DGAP Memo*. 2025. Mar 12. URL: <https://dgap.org/de/forschung/publikationen/trumps-america-first-politik-bedroht-den-welthandel> (дата звернення: 07.12.2025).

Так, у США, зокрема, пропонується створити заново систему правил поза межами старої системи на основі «коаліцій однодумців», які разом утворюватимуть «мережу відкритих плюрилатеральних відносин», причому окремі країни можуть бути членами кількох коаліцій з різними цілями, і коаліції, імовірно, матимуть перекриваючий склад членів (*overlapping memberships*) і змінну геометрію (Froman, 2025). Пропозиція ж, висунута в рамках досліджень «посттраттмпівського правого центризму», передбачає «стратегію взаємності»: союз між країнами, які прагнуть взаємодіяти одна з одною на порівнянних умовах, водночас спільно виключаючи інших, які не виконуватимуть тих самих зобов'язань, у разі відмови від спроб зберегти гегемонію і прийняття обмеженішої ролі США на світовій арені, опори на «стратегічну глибину і значний ринок», що забезпечується північноамериканським континентом (Cass, 2025).

У ЄС обґрунтовується політика посилення стратегічної автономії Європи від двох наддержав — США і Китаю, у тому числі набагато більшу оборонну, технологічну і фінансову автономію від США. При цьому на міжнародному рівні Європа повинна захищати заснований на правилах міжнародний порядок і сприяти його реформуванню шляхом *створення коаліцій з іншими країнами Глобальної Півночі та деякими країнами Глобального Півдня* (Sapir et al., 2025). ЄС має працювати над створенням коаліції, яка могла б виступати за дотримання правил СОТ, водночас сприяючи фундаментальній реформі багатостороннього економічного управління на основі «автономних ініціатив через відкриті плюрилатеральні угоди», які згодом можуть бути інтегровані в реформовану систему СОТ²⁰. У свою чергу, провідний британський аналітичний центр Chatham House (the Royal Institute of International Affairs) передбачає настання «нового періоду розбудови міжнародного порядку», але відкидає перспективу поділу світу на сфери впливу між великими державами, оскільки «середні та нові держави прагнуть більшої автономії і протистоять перспективі світу, який змушує їх займати чийсь бік»: жодна з них «не бажає бачити Китай або США домінуючими в міжнародному порядку» (Vinjamuri, 2025).

З цими поглядами корелює концепція «мультиплексного світового порядку» А. Ачарья (Acharya, 2025a; 2025b), яка спирається на три стовпи: 1) жодна окрема нація чи кластер держав не домінуватиме, відбудеться підвищення ролі регіональних держав, які діють через регіональні організації, в управлінні політичними, безпековими і торговельними справами; 2) сила й узгодженість сил у багатогранному світі залежатимуть від проблеми і часу. Країни уникатимуть жорстких альянсів, намагатимуться не займати чийсь бік у суперництві великих держав; зростатиме позаблокова зовнішня політика; 3) жодна окрема країна не зможе очолити всі проблемні сфери: матиме місце розподіл функцій

²⁰ Bercero I.G. How the EU should plan for global trade transformation. *Bruegel*. 2025. May 21. URL: <https://www.bruegel.org/analysis/how-eu-should-plan-global-trade-transformation> (дата звернення: 04.12.2025).

лідерства в різних сферах. Утворення «багатогранного світу» не повинне означати його фрагментацію на ворожі й конфліктуючі табори. Навпаки, ця ідея підтримує основи розколу між Заходом і Рештою світу.

Сьомий. За всієї важливості макротенденцій зміни параметрів світового економічного порядку мікроекономічні характеристики цього процесу мають далеко не другорядне значення і сьогодні незаслужено відсунуті геополітикою в тінь. Нині охоплена суперечливими процесами світова економіка все ще залишається надзвичайно взаємозалежною, зв'язаною щільною мережею ланцюгів поставок і кооперації. Геополітика не може вийти за певні межі й почати тотально руйнувати ці мережі та ланцюги, не ризикуючи при цьому повністю порушити критерії економічної ефективності, якими керуються бізнес-структури і приватне підприємництво в ринковій економіці.

Утім, суттєві інституціональні зміни у світовій економічній системі не можуть не мати відчутних наслідків для мікро- і мезоструктур світового бізнесу. **Міжнародні виробничі системи і ланцюги поставок, вочевидь, зазнаватимуть істотної реструктуризації.** Як зазначають окремі дослідники, з найсерйознішими наслідками зіткнуться галузі із складними ланцюгами поставок, що проходять через декілька країн, такі як автомобілебудування. У цілому більшість видів бізнесу буде змушена скоротити витрати, щоб зменшити вплив торговельно-політичних і геополітичних ризиків (Prasad, 2025). Водночас, напевно, з'являтимуться нові ланцюги поставок — більш локалізовані, мінімалістичні й віртуальні — як реакція не лише на зміни геополітики і тарифи, а й на фактори нових технологій і проблеми сталого розвитку (Acharya, 2025a; 2025b). Китай уже здійснює ініційовану державою масштабну реструктуризацію ланцюгів поставок, зменшуючи їх залежність від США, збільшуючи орієнтацію на ринки країн Глобального Півдня і сприяючи такою диверсифікацією розвитку глобалізації по лінії «Південь — Південь».

У лютому 2026 р. США провели багатосторонню міністерську зустріч представників понад 50 країн, де ключовим питанням було формування нової мережі глобальних ланцюгів поставок критичних мінералів, покликану зруйнувати домінування Китаю в цій сфері. З цією метою було презентовано американську ініціативу створення Форуму з питань ресурсного геостратегічного залучення (Forum on Resource Geostategic Engagement — FORGE) — коаліції країн, спрямованої на швидке збільшення державних і приватних інвестицій у ланцюги постачання критично важливих корисних копалин²¹. У цьому контексті можна говорити про суттєві зміни в просторових параметрах економічних процесів, що виправдовує постановку питання (Posen, 2025) про формування «нової економічної географії»²².

²¹ Froman M. Critical minerals and coalitions of the willing. *Council on Foreign Relations*. 2026. Feb 06. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/critical-minerals-coalitions-willing-council-on-foreign-relations-rwwfe/> (дата звернення: 08.03.2026).

²² Адам Позен — директор впливового Інституту міжнародної економіки Петерсона.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз дозволяє сформулювати висновки щодо мегатрендів еволюції системи світового порядку та її можливих обрисів у майбутньому.

1. Американський курс «America First» став потужним катализатором прискорення кризи, розпаду неоліберального світового порядку і фрагментації світової економіки. Цей процес, пов'язаний із значними ускладненнями для світової торгівлі та інвестицій, матиме макроекономічні наслідки в аспекті інфляційного тиску й уповільнення динаміки зростання, які, однак, є неминучими в умовах далекосяжних глобальних структурних трансформацій світової економіки, зумовлених геополітичними і кардинальними технологічними й кліматичними змінами. Зазначений курс є важливим компонентом системної кризи світового господарства в умовах її переходу до якісно нового стану, а отже, не може вважатись абсолютно негативним і деструктивним явищем: він є складовою процесу неминучого творчого руйнування в умовах системних змін.

2. Курс адміністрації Д. Трампа у своїй світоглядній основі базується на багатьох постулатах, сформованих у минулому батьками-засновниками Сполучених Штатів, і наративах давнього минулого, з виразними апеляціями до доктрини Монро й політики протекціонізму А. Гамільтона. Водночас елементи політичної архаїки поєднуються в ній з технодетермінізмом, орієнтацією на новітні технології, які, поряд з вірою в американську цивілізаційну винятковість, становлять головну основу віри в майбутнє світове домінування США. Незважаючи на виразну опору на традиційні для американських палеоконсерваторів ідейно-філософські погляди, реальна політика «America First» є опортуністичною, що зумовлює часті зміни в її змісті й відсутність чіткої послідовності. Мало передбачуваний характер змін значно посилює їх шоківий характер і служить істотним дезорієнтуючим чинником.

3. У політиці США є виразний акцент на заходи протекціонізму, однак ці інструменти захисту не є стабільними. Вони, радше, виступають як інструмент тиску на інші країни з метою коригування параметрів торговельного режиму на користь Америки і стимулювання «країн-партнерів» до взяття на себе додаткових зобов'язань з метою зміцнення позицій США в міжнародних відносинах. Оскільки наявні міжнародні угоди і міжнародні інституції заважають проведенню односторонньої політики, США за адміністрації Трампа зробили пріоритетом суттєве обмеження цих міждержавних інструментів політики, аж до виходу з важливих міжнародних організацій і угод, стимулюючи заміщення політики багатосторонності щільною мережею суперечливих двосторонніх домовленостей. Це об'єктивно посилює фрагментацію світової економіки і зумовлює руйнування базових конструкцій, на яких тримається світовий порядок як такий.

4. У своїй політиці «America First» США стикаються з істотною протидією з боку ключових альтернативних центрів глобальної сили — Китаю і Європи, а також широкої групи країн Глобального Півдня, які, не маючи достатнього потенціалу для впливу на національному рівні, об'єктивно не за-

цікавлені в повному демонтажі мережі існуючих інститутів глобального регулювання, якими б привабливими гаслами захисту національного суверенітету ці спроби не прикривалися. Це ставить під знак запитання здатність США нав'язати іншим країнам своє бачення світового порядку на основі концепції *Rex Americana*. Найбільш серйозний виклик американському домінуванню при формуванні нового економічного порядку світу походить від Китаю з його концепцією «людства спільної долі», яка має серйозну підтримку або симпатії у багатьох країнах Глобального Півдня, навіть ураховуючи, що далеко не всі з цих країн сповідують політику слідування в китайському фарватері. Таким чином, процес формування нового світового економічного порядку на руїнах старого неоліберального буде, напевно, дуже суперечливим і конфліктним.

5. Здатність адміністрації Д. Трампа нав'язати іншому світові свій концепт світоустрою на основі американського лідерства (якщо не домінування) ускладнюється і наявними всередині країни істотними розбіжностями в оцінці змісту й перспектив торговельної та всієї зовнішньоекономічної політики Трампа. Ці розбіжності добре ідентифікуються не лише по лінії міжпартійного протистояння (Демократична — Республіканська партії), але й усередині самої Республіканської партії, між політичним елітами США та їх різноманітними організаціями громадянського суспільства, а також між окремими гілками влади (зокрема, виконавчою і судовою). Це може поставити під знак запитання збереження первинного імпульсу реформ політики Д. Трампа в разі виникнення істотних внутрішніх ускладнень, ознаки яких уже присутні. А отже, цілком імовірним є перспектива коригування цього курсу.

6. Ахіллесовою п'ятою політики Трампа «*America First*» є її винятково високий рівень суб'єктивізму і персоніфікації, який затьмарює сприйняття об'єктивної реальності — комплексу умов розвитку світової економіки, які не залежать від поглядів тих чи інших державних лідерів, а відображають об'єктивні тренди світового розвитку, зокрема його нерівномірність і циклічний характер. Це обумовлює високий рівень політичного волюнтаризму і являє собою значну небезпеку для реалізації цього курсу в перспективі. Він цілком може принести небажані й непередбачувані результати, особливо в умовах, коли архаїчні концепти політики еkleктично поєднуються з модерністськими, а для структурно складних і суперечливих процесів пропонуються спрощені й навіть просто примітивні рецепти.

7. Аналіз змісту і тенденцій американської політики «*America First*» дає підстави вважати, що процес формування нового світового порядку буде тривалим і матиме пройти через періоди гострого суперництва, піднесення і спадів, помітної фрагментації світової економіки й поділу на коаліції близьких за духом та інтересами держав. Це об'єктивно актуалізує для будь-якої держави вироблення і реалізацію гнучкої поліваріантної політики розвитку з дотриманням принципу стратегічної автономії і здатності забезпечувати стійкість національної (соціально-)економічної системи в умовах принципової невизначеності світового середовища.

Статтю підготовлено в рамках НДР «Комплексне наукове дослідження динаміки та структурних змін у світовій економіці» за пріоритетним напрямом наукової та науково-технічної діяльності ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» у 2025—2026 рр. (№ державної реєстрації 0125U003662).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Kissinger, H. (2014). *World Order*. New York, Penguin Press.
- Wolf, A.Wm. (2025). US “reciprocal tariffs” and the WTO. Peterson Institute for International Economics. 20 p. URL: <https://www.piie.com/commentary/speeches-papers/2025/us-reciprocal-tariffs-and-wto>
- Froman, M. (2025). After the Trade War. Remaking Rules from the Ruins of the Rules-Based System. *Foreign Affairs*. September/October. Aug 11. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/after-trade-war-michael-froman>
- Prasad, E. (2025). The Age of Tariffs. Trump is Launching a Turbulent New Era for the Global Economy. *Foreign Affairs*. Apr 03. URL: https://www.foreignaffairs.com/united-states/age-tariffs-trump-global-economy?utm_medium=newsletters&utm_source=twofa&utm_campaign=Th%E2%80%A6
- Vinjamuri, L. (Ed.) (2025). *Competing visions of international order: Responses to US power in a fracturing world*. Research Paper. London, Royal Institute of International Affairs. 131 p. <https://doi.org/10.55317/9781784136383>
- Sapir, A., Kirkegaard, J., Zettelmeyer, J. (2025). Geopolitical shifts and their economic impacts on Europe: Short-term risks, medium-term scenarios and policy choices. *Bruegel Report*. Iss. 01/25. 33 p. URL: <https://www.bruegel.org/report/geopolitical-shifts-and-their-economic-impacts-europe-short-term-risks-medium-term-scenarios>
- Mavroidis, P. (2025). Tariffs, deals and multilateral ideals: can the World Trade Organization Survive? *Working Paper*. 25/2025. 25 p. <https://doi.org/10.64153/PJGJ3533>
- Wu Chunsi, Wang Guoxing, Sun Haiyong, Shao Yuqun, Zhang Chong (2025). Shocks and Impacts: A Review of Initial Policies of the Second Trump Administration. *Shanghai Institutes for International Studies Insights*. Iss. 2. URL: <https://www.sis.org.cn/updates/cms/cms/202504/031615231q8r.pdf>
- Bouët, A., Jaravel, X., Méjean, I., Schnitzer, M., Malmendier, U., Truger, A., Werdinger, M., Hinz, J., Schularick, M. (2025). A new world trade order? How the EU should respond to US tariff policy. *Joint statement*. May URL: <https://www.kielinstitut.de/publications/a-new-world-trade-order-how-the-eu-should-respond-to-us-tariff-policy-18133/>
- Chari, A., Converse, N., Mehl, A., Milesi-Ferretti, G., Vansteenkiste, I. (2025). Geopolitical Tensions and International Financial Fragmentation. Evidence and Implications. Geneva Reports on the World Economy 28; ICBM International Center for Monetary and Banking Studies; Centre for Economic Policy Research. 193 p. URL: <https://cepr.org/publications/books-and-reports/geneva-28-geopolitical-tensions-and-international-fragmentation>
- Keohane, R., Nye, J.Jr. (2025). The End of the Long American Century. Trump and the Sources of the U.S. Power. *Foreign Affairs*. July/August. Jun 02. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/end-long-american-century-trump-keohane-nye>
- Acharya, A. (2025a). The decline of the West and the rise of ‘the Rest’ will lead to a new world order. *Chatham House*. Sep 15 (updated 29.09.2025). URL: <https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2025-09/decline-west-and-rise-rest-will-lead-new-world-order> (дата звернення: 08.12.2025).

- Acharya, A. (2025b). *The Once and Future World Order. Why Global Civilization Will Survive the Decline of the West*. New York, Basic Books.
- Kimmage, M. (2025). *The World Trump Wants. American Power in the Age of Nationalism*. *Foreign Affairs*. March/April. Feb 25. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/world-trump-wants-michael-kimmage>
- Cooley, A. (2025). *Trump's Antiliberal Order. How America First Undercuts America's Advantage*. *Foreign Affairs*. January/February. Jan 07. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/trumps-antiliberal-order-cooley-nixon>
- Daalder, I., Lindsay, J. (2025). *The Price of Trump's Power Politics: Why China and Russia stand to win in a might-makes-right world*. *Foreign Affairs*. Jan 30. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/price-trumps-power-politics>
- Brands, H. (2025). *The Renegade Order: How Trump wields American power*. *Foreign Affairs*. March/April. Feb 25. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/renegade-order-trump-hal-brands>
- Kausikan, B. (2025). *Who's Afraid of America First? What Asia Can Teach the World About Adapting to Trump?* *Foreign Affairs*. January/February. Jan 07. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/whos-afraid-america-first-bilahari-kausikan-trump>
- Zhou Shixin, Xue Chen, Wang Tianchan (2025). *A Multidimensional Predicament: ASEAN Reacts to U.S. «Reciprocal Tariffs» with Caution*. *Shanghai Institutes for International Studies Insights*. Iss. 12. URL: <https://www.siis.org.cn/updates/cms/cms/202512/041015165xzc.pdf>
- Cass, O. (2025). *A Grand Strategy of Reciprocity. How to Build an Economic and Security Order That Works for America*. *Foreign Affairs*. November/December. Oct 17. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/grand-strategy-reciprocity>
- Posen, A. (2025). *The New Economic Geography. Who Profits in a New Post-American World?* *Foreign Affairs*. September/October. Aug 19. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/new-economic-geography-posen>

Надійшла 03.03.2026

Прорецензована 24.03.2026

Доопрацьована 31.03.2026

Підписана до друку 08.04.2026

Оприлюднена 22.04.2026

REFERENCES

- Kissinger, H. (2014). *World Order*. New York, Penguin Press.
- Wolf, A. Wm. (2025). *US "reciprocal tariffs" and the WTO*. Peterson Institute for International Economics. 20 p. URL: <https://www.piie.com/commentary/speeches-papers/2025/us-reciprocal-tariffs-and-wto>
- Froman, M. (2025). *After the Trade War. Remaking Rules from the Ruins of the Rules-Based System*. *Foreign Affairs*. September/October. Aug 11. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/after-trade-war-michael-froman>
- Prasad, E. (2025). *The Age of Tariffs. Trump is Launching a Turbulent New Era for the Global Economy*. *Foreign Affairs*. Apr 03. URL: https://www.foreignaffairs.com/united-states/age-tariffs-trump-global-economy?utm_medium=newsletters&utm_source=twofa&utm_campaign=Th%E2%80%A6
- Vinjamuri, L. (Ed.) (2025). *Competing visions of international order: Responses to US power in a fracturing world*. Research Paper. London, Royal Institute of International Affairs. 131 p. <https://doi.org/10.55317/9781784136383>

- Sapir, A., Kirkegaard, J., Zettelmeyer, J. (2025). Geopolitical shifts and their economic impacts on Europe: Short-term risks, medium-term scenarios and policy choices. *Bruegel Report*. Iss. 01/25. 33 p. URL: <https://www.bruegel.org/report/geopolitical-shifts-and-their-economic-impacts-europe-short-term-risks-medium-term-scenarios>
- Mavroidis, P. (2025). Tariffs, deals and multilateral ideals: can the World Trade Organization Survive? *Working Paper*. 25/2025. 25 p. <https://doi.org/10.64153/PJGJ3533>
- Wu Chunsi, Wang Guoxing, Sun Haiyong, Shao Yuqun, Zhang Chong (2025). Shocks and Impacts: A Review of Initial Policies of the Second Trump Administration. *Shanghai Institutes for International Studies Insights*. Iss. 2. URL: <https://www.sis.org.cn/updates/cms/cms/202504/031615231q8r.pdf>
- Bouët, A., Jaravel, X., Méjean, I., Schnitzer, M., Malmendier, U., Truger, A., Werding, M., Hinz, J., Schularick, M. (2025). A new world trade order? How the EU should respond to US tariff policy. *Joint statement*. May URL: <https://www.kielinstitut.de/publications/a-new-world-trade-order-how-the-eu-should-respond-to-us-tariff-policy-18133/>
- Chari, A., Converse, N., Mehl, A., Milesi-Ferretti, G., Vansteenkiste, I. (2025). Geopolitical Tensions and International Financial Fragmentation. Evidence and Implications. Geneva Reports on the World Economy 28; ICBM International Center for Monetary and Banking Studies; Centre for Economic Policy Research. 193 p. URL: <https://cepr.org/publications/books-and-reports/geneva-28-geopolitical-tensions-and-international-fragmentation>
- Keohane, R., Nye, J.Jr. (2025). The End of the Long American Century. Trump and the Sources of the U.S. Power. *Foreign Affairs*. July/August. Jun 02. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/end-long-american-century-trump-keohane-nye>
- Acharya, A. (2025a). The decline of the West and the rise of 'the Rest' will lead to a new world order. *Chatham House*. Sep 15 (updated 29.09.2025). URL: <https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2025-09/decline-west-and-rise-rest-will-lead-new-world-order> (дата звернення: 08.12.2025).
- Acharya, A. (2025b). *The Once and Future World Order. Why Global Civilization Will Survive the Decline of the West*. New York, Basic Books.
- Kimmage, M. (2025). The World Trump Wants. American Power in the Age of Nationalism. *Foreign Affairs*. March/April. Feb 25. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/world-trump-wants-michael-kimmage>
- Cooley, A. (2025). Trump's Antiliberal Order. How America First Undercuts America's Advantage. *Foreign Affairs*. January/February. Jan 07. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/trumps-antiliberal-order-cooley-nixon>
- Daalder, I., Lindsay, J. (2025). The Price of Trump's Power Politics: Why China and Russia stand to win in a might-makes-right world. *Foreign Affairs*. Jan 30. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/price-trumps-power-politics>
- Brands, H. (2025). The Renegade Order: How Trump wields American power. *Foreign Affairs*. March/April. Feb 25. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/rene-gade-order-trump-hal-brands>
- Kausikan, B. (2025). Who's Afraid of America First? What Asia Can Teach the World About Adapting to Trump? *Foreign Affairs*. January/February. Jan 07. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/whos-afraid-america-first-bilahari-kausikan-trump>
- Zhou Shixin, Xue Chen, Wang Tianchan (2025). A Multidimensional Predicament: ASEAN Reacts to U.S. «Reciprocal Tariffs» with Caution. *Shanghai Institutes for International Studies Insights*. Iss. 12. URL: <https://www.sis.org.cn/updates/cms/cms/202512/041015165xzc.pdf>

Cass, O. (2025). A Grand Strategy of Reciprocity. How to Build an Economic and Security Order That Works for America. *Foreign Affairs*. November/December. Oct 17. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/grand-strategy-reciprocity>

Posen, A. (2025). The New Economic Geography. Who Profits in a New Post-American World? *Foreign Affairs*. September/October. Aug 19. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/new-economic-geography-posen>

Received on March 3, 2026

Reviewed on March 24, 2026

Revised on March 31, 2026

Signed for printing on April 8, 2026

Published on April 22, 2026

Volodymyr Sidenko, Dr. Sci. (Econ.),

Corresponding Member of the NAS of Ukraine, Chief Research Fellow
of the Department of Modeling and Forecasting of Economic Development
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

THE IMPACT OF THE US “AMERICA FIRST” FOREIGN POLICY ON CHANGES IN THE WORLD ECONOMIC ORDER

The article determines the parameters of the impact of the US “America First” foreign policy on the process of changes in the system of the world economic order. It is established that the policy has become a powerful catalyst for the systemic crisis and collapse of the global neoliberal world order, fragmentation of the world economy, and the transition to a qualitatively new order.

The opportunistic nature of the “America First” policy is stressed, with an emphasis on its frequent and unpredictable changes, lack of consistency and eclectic combination of archaic concepts with modernist principles. Its key properties are: a clear focus on protectionism as a tool for pressure on other countries to adjust the trade regime in favor of the US; transactionalism, aimed at concluding with “partner countries” agreements that are beneficial to the US; significant limitation of international legal regulation mechanisms with the replacement of the policy of multilateralism with a network of contradictory bilateral agreements; the US withdrawal from a number of important international organizations and agreements, which leads to the growing fragmentation of the world economy and the destruction of the basic structures that underpin the world order.

At the same time, this policy faces considerable opposition from alternative centers of global power — China and Europe, as well as the Global South countries, which are objectively not interested in the complete dismantling of existing institutions of global regulation. This calls into question the ability of the United States to impose on other countries its vision of world order based on the concept of Pax Americana.

The Achilles heel of the “America First” policy is a high level of subjectivism, political voluntarism and personification, a tendency to offer oversimplified and simply primitive recipes for structurally complex and contradictory processes. This creates a significant challenge for the implementation of this course in the future and may result in undesirable and unpredictable consequences for the US. Under the above conditions, any state is to provide the formation and implementation of a flexible multi-variant development policy based on strategic autonomy and the ability to ensure the resilience of the national (socio-)economic system.

Keywords: *US foreign (economic) policy; world (international) order; protectionism; transactionalism; global dominance.*